

**İSTANBUL ... SULH HUKUK MAHKEMESİ
SAYIN HÂKİMLİĞİNE
BİLİRKİŞİ HEYET RAPORU**

DOSYA NO : 2018/... Esas
DAVACI : A
DAVALI : B
DAVA KONUSU : Sözleşmenin uyarlanması

I- BİLİRKİŞİ HEYETİNE VERİLEN GÖREV:

Sayın Mahkemece 04.04.2019 tarihli 1 numaralı celsesinde verilen 2 nolu ara karar ile “*dosyanın kira hukukunda uzman bir hesap bilirkişisi ve ekonomi konusunda uzman bilirkişiye tevdiine*” karar verilmesi ve celse arasında re’sen bilirkişi tayin edilmemiz üzerine, dosyada mevcut bilgi, belge, beyan ve tespitleri incelenmiş; nihai takdir ve değerlendirme sayın mahkemeye ait olmak üzere kanaatimiz işbu raporla takdire sunulmuştur.

II- İDDİA VE SAVUNMANIN ÖZETİ:

Davacı vekili 17.10.2018 harçlandırma tarihli dava dilekçesinde özetle; davalı şirket ile davacı arasında davalıya ait ... marka, ... plaka sayılı aracın kullanımı konulu 01.04.2016 başlangıç tarihli 45 ay süreli olmak üzere kiralama sözleşmesi akdedildiğini, davacı şirketin aylık 600 Euro+ KDV kira bedeli ödemekte olduğunu, dövizde yaşanan artış sonucu sözleşmenin taraflarının edimleri arasındaki büyük orantısızlık ortaya çıktığını, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar’ın yürürlüğe girmesi akabinde 4. Maddeye ve karara eklenen geçici madde 8 uyarınca, Bakanlıkça belirlenen haller dışında; sözleşmelerde döviz cinsinden kararlaştırılmış bulunan bedellerin Türk parası olarak yeniden belirlenecek şekilde uyarlanması gerektiği hususunda hüküm getirildiği, 32 Sayılı Kararda araç kiralama sözleşmeleri istisna tutulmuş olsa da ilgili hükümde talep doğrultusunda sözleşme bedellerinin Türk parası olarak yeniden kararlaştırılabileceği yönünde bir düzenleme bulunduğunu, davacının davalı tarafa İzmir ... Noterliğinin ... tarih ... yevmiye numaralı ihtarname keşide ederek mevcut araç kiralama sözleşmesi bedelinin bundan sonra Türk parası olarak yenilenmesi gerektiğini aksi halde ise ihtirazı kayıt koymak suretiyle bedellerinin ödeneceğinin belirtildiğini, işbu ihtarnameye cevap olarak davalı taraf Üsküdar ... Noterliğinin ... tarih ... yevmiye numaralı ihtarnamesini keşide ederek davalı şirketin karar kapsamında sayılmadığının, ödemelerin aynen Euro cinsinden yapılması gerektiği hususunu ihtaren bildirildiğini beyan etmiş olup; davanın kabulü ile 02.01.2018 tarihli kur karşılığı olarak 600 Euro x 4,54= 2,724 TL+KDV olarak ödenmesinde, kabul edilmediği takdirde ise aylık 600 Euro+ KDV olan kira bedelinin 01.11.2018 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 300 Euro olarak uyarlanmasına, yargılama masrafları ile vekâlet ücretinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini talep etmişlerdir.

Davalı 22.11.2018 tarihli cevap dilekçesinde özetle; Davacının kira bedelinin tedbiren 2.754 TL olarak ödenmesi, aksi halde 300 Euro ödemesi konusunda tedbir kararı verilmesini talep ettiği, davacının taleplerine bakıldığında ihtiyati tedbir kararı şartlarının oluşmadığını, araç kiralama sözleşmesinin Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar kapsamı dışında olduğunu, TBK 138. Maddesindeki uyarlama talebinin kabul edilmesi için gerekli olan sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi beklenmeyen bir olağanüstü durumun bulunmadığını, belirlenen kira miktarının piyasa koşullarına uygun olarak belirlendiğini beyan etmiş olup; davacının kira bedellerine ilişkin ihtiyati tedbir ve uyarlama taleplerinin reddine, yargılama masrafları ile vekâlet ücretinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini talep etmişlerdir.

III- İNCELEMeye ESAS DOSYA VE BELGELER:

01.04.2016 başlangıç tarihli ... marka ... plaka sayılı aracın kullanımı konulu araç kiralama sözleşmesi incelendiğinde; tarafların kiraya veren davacı şirket A ve kiracının davalı B olduğu, sözleşme süresinin 45 ay olduğu, aylık kira bedelinin 600 Euro olarak kararlaştırıldığı görülmüştür.

T.C. İzmir ... Noterliği'nin ... tarih ... yevmiye numaralı ihtarnamesi incelendiğinde; keşidecinin davacı, muhatabın davalı olduğu, Eylül 2018 ve takip eden aylarda yapılacak kira bedeli ödemelerinin Türk parası olarak yenilenmesinin kanuni zorunluluk olduğunun, Euro kuru geriye dönük(Eylül 2017-Ağustos 2018) 12 aylık ortalaması alınarak hesaplandığında kira ödemelerinin 1 Euro=4,877 TL esas alınarak ve ihtirazi kayıt konularak yapılacağının belirtildiği ve ihtarnamenin 03.10.2018 tarihinde tebliğ olduğu görülmüştür.

T.C. Üsküdar ... Noterliği'nin ... tarih ... yevmiye numaralı ihtarnamesi incelendiğinde; keşidecinin davalı, muhatabın davacı olduğu, 13.09.2018 tarihli Resmi Gazetenin 85 sayılı nüshasında yayınlanan kararla ilgili olarak, Maliye Bakanlığının 17.09.2018 tarihli dövizli sözleşmeler hakkındaki açıklamalarına göre davalı şirket B'nin işlemlerinin TL'ye çevirme kapsamı dışında olduğunun belirtildiği ve ödemelerin aynen Euro cinsinden yapılmasının ihbar edildiği ve ihtarnamenin 08.10.2018 tarihinde tebliğ olduğu görülmüştür.

T.C. Üsküdar ... Noterliği'nin ... tarih ... yevmiye numaralı ihtarnamesi incelendiğinde; keşidecinin davalı muhatabın davacı olduğu,06.10.2018 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan tebliğ ile de Bakanlık 13.09.2018 tarihinde yürürlüğe giren geçici maddenin yürürlük tarihinden önce akdedilmiş taşıt kiralama sözleşmelerini sözü geçen madde hükmünde istisna kıldığının bildirildiği görülmüştür.

Ayrıca dosyada mevcut ve taraf vekillerinin dilekçeleri ekinde sunmuş olduğu tüm doküman ve belgeler ayrı ayrı incelenmiş ve değerlendirmeye alınmıştır.

IV- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME:

Uyuşmazlığın kaynağı ve tespiti; Taraflar arasında 01.04.2016 tarihli 45 ay süreli araç kiralama sözleşmesi akdedildiği, bu kapsamda ... plakalı aracın kiracıya teslim edildiği, kira bedelinin 600 EURO + kdv olarak belirlendiği uyuşmazlık dışı olup; uyuşmazlık ülkemizde yaşanan ekonomik gelişmeler (özellikle ağustos 2018 kur atağı) kapsamında sözleşmenin uyarlanması (TBK m. 138) talep edilip edilemeyeceği noktalarında toplanmaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; taraflarında mutabakatla ifade ettiği üzere dava konusu sözleşme Türk Parasının Korunması Kanunu kapsamında çıkartılan kararname ve tebliğlerin kapsamı dışındadır. Yani işbu mevzuat kapsamında “ TL’ye çevirme zorunluluğu ” yoktur. Uyuşmazlık TBK m. 138 kapsamında değerlendirilmelidir.

Hukukumuzda sözleşmeye bağlılık (Ahde Vefa-Pacta Sund Servanda) ve sözleşme serbestliği ilkeleri kabul edilmiştir. Bu ilkelere göre, sözleşme yapıldığı andaki gibi aynen uygulanmalıdır. Eş söyleyişle, sözleşme koşulları borçlu için sonradan ağırlaşmış, edimler dengesi sonradan çıkan olaylar nedeni ile değişmiş olsa bile, borçlu sözleşmedeki edimini aynen ifa etmelidir. Sözleşmeye bağlılık ilkesi, hukuki güvenlik, doğruluk, dürüstlük kuralının bir gereği olarak sözleşme hukukunun temel ilkesini oluşturmaktadır. Ancak bu ilke özel hukukun diğer ilkeleriyle sınırlandırılmıştır. Türk hukukunda da öteden beri MK.nun 2 ve 4. maddesinden de esinlenilerek, hem Clausula Rebus Sic Stantibus ilkesi, hem de İşlem Temelinin Çökmesi Kuramı uygulanmak suretiyle, uyarlanma davalarının görülebilir olduğu benimsenmiştir.

Yargıtay tarafından benimsenen ve sözleşmeye bağlılık ilkesinin istinasını oluşturan, uyarlama davası 6098 Sayılı TBK’nun yasalaştırılması sırasında da benimsenerek, 6098 Sayılı Yasanın 138. maddesinde “*Aşırı İfa Güçlüğü*” madde başlığı altında düzenlemiş, “*Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır. Bu madde hükmü yabancı para borçlarında da uygulanır.*” hükmüne yer verilmiştir. İlgili maddenin gerekçesinde de “*Bu yeni düzenleme, öğreti ve uygulamada sözleşmeye bağlılık (ahde vefa) ilkesinin istisnalarından biri olarak kabul edilen, “işlem temelinin çökmesi”ne ilişkindir. İmkânsızlık kavramından farklı olan aşırı ifa güçlüğüne dayanan uyarlama isteminin temeli, Türk Medenî Kanunu’nun 2. maddesinde öngörülen dürüstlük kurallarıdır. Ancak, sözleşmenin değişen koşullara uyarlanması ya da dönme hakkının kullanılması, şu dört koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlıdır.*

a.Sözleşmenin yapıldığı sırada, taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum ortaya çıkmış olmalıdır.

b.Bu durum borçludan kaynaklanmamış olmalıdır.

c.Bu durum, sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirmiş olmalıdır.

d.Borçlu, borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olmalıdır.

Maddeye göre, uyarlamanın bütün koşulları gerçekleşmişse borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteyebilir. Bunun mümkün olmaması hâlinde borçlu, sözleşmeden dönebilir; sürekli edimli sözleşmelerde ise kural olarak, fesih hakkını kullanır.” denilerek uygulamada kabul edilen uyarlama davasının yasa maddesi haline getirildiği belirtilmiştir.¹

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) yürürlüğe girmesinden evvel, mevzuatımızda uyarlama kurumuna ilişkin bir düzenleme olmamakla birlikte, taraflar arasındaki sözleşme koşullarının daha sonra önemli ölçüde değişmesi halinde değişen bu koşullar karşısında (Clausula Rebüs Sic Stantibus - beklenmeyen hal şartı- sözleşmenin değişen şartlara uydurulması) ilkesi bağlamında ve Medeni Kanun (MK) 2. maddesinden de yararlanılmak suretiyle sözleşmenin yeniden düzenlenmesinin mümkün bulunduğu ve karşılıklı sözleşmelerde edimler arasındaki dengenin bozularak "işlem temelinin çökmesi" halinde MK'nun 1, 2 ve 4. maddelerinden yararlanılması gerektiğine dair öğreti ve uygulamada yerleşik bir kabul mevcut iken 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren TBK'nun 138. maddesiyle bu husus yasal bir düzenlemeye de kavuşturulmuştur. Aşırı ifa güclüğü başlıklı bu yeni düzenleme, öğreti ve uygulamada sözleşmeye bağlılık (ahde vefa) ilkesinin istisnalarından biri olarak kabul edilen, "işlem temelinin çökmesi"ne ilişkindir. Ancak az yukarıda ifade edildiği üzere "sözleşmeye bağlılık" ilkesi esas olup, sözleşmeye müdahale müessesesi istisnai nitelikte bir kurum olmakla yasa koyucu tarafından da bu kurumun uygulanması ancak anılan madde de belirtilen dört koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlanmıştır. Bunlar; **sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeven ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü durum ortaya çıkması, bu durumun borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkması, yine bu durumun sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirmesi ve borçlunun borcunu henüz ifa etmemiş olması veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olması halidir. Bu dört koşulun birlikte gerçekleşmesi halinde ise borçlunun, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme hakkı bulunmaktadır.**²

Dava konusu yönünden özellikle öngörülemezlik şartı incelenmelidir. Davacı, esas olarak döviz dalgalanmasına dayanmıştır. Ancak dava konusu olayda davacının başlangıçta seçme özgürlüğü varken TL yerine döviz bazında EURO kullandığı, bir başka deyişle serbest iradesiyle EURO türünü belirlediği, ülkemizde zaman zaman ekonomik krizlerin vuku bulduğu ve bu bağlamda dövizle borçlanmanın risk taşıdığı da toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından bilinen bir olgu olduğu, davacının, bu riski önceden öngörebilecek durumda olmasına rağmen dövizle EURO kullanma yolunu

¹ 3. Hukuk Dairesi 2017/6283 E. 2019/2753 K.

² 13. Hukuk Dairesi 2016/22540 E. 2019/5707 K.

tercih etmiş bulunduğu anlaşılmakla buna göre işlem temelinin çökmesinden bahsetmek olanaklı değildir.³ Sonuç olarak Türkiye'de yıllardan beri ekonomik paketler açılmakta, ancak istikrarlı bir ekonomiye kavuşamamaktadır. Devalüasyonların ülkemiz açısından önceden tahmin edilemeyecek bir keyfiyet olmadığı, kur politikalarının her an değişebileceği bir gerçektir. Devalüasyon ve ekonomik krizlerin aniden oluşmadığı, piyasadaki belli ekonomik darboğazlardan sonra meydana geldiği bilinmektedir. Ülkemizde 1958 yılından beri devalüasyonlar ilan edilmekte sık sık para ayarlamaları yapılmakta, Türk parasının değeri dolar ve diğer yabancı paralar karşısında düşürülmektedir. Ülkemizdeki istikrarsız ekonomik durum tacir olan davacı tarafından tahmin olunabilecek bir keyfiyettir. Somut olayda uyarlamanın koşullarından olan öngörülemezlik unsuru oluşmamıştır.⁴

V- SONUÇ ve KANAAT: Tüm delillerin ve hukuki durumun takdir ve değerlendirilmesi Sayın Mahkemeye ait olmak üzere; Dava konusu maddi vakıa yönünden “ öngörülemezlik ” unsurunun gerçekleşmediği, uyarlamanın şartlarının oluşmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

BİLİRKİŞİ HEYETİ

MALİ MÜŞAVİR Hızır OKUTUCU	KİRA SÖZLEŞMELERİ/HESAP UZMANI Av. Erhan EGEMEN
---	--

³ 13. Hukuk Dairesi 2016/22540 E. 2019/5707 K.

⁴ Hukuk Genel Kurulu 2014/13-1614 E. 2014/900 K.